

הלכות שבנים

ענין אלו ההלכות לידע דין חלוק הקרקעות בין השתפין, והרחקת נזק כל אחד מהם משכנו ומבעל המצר שלו, ודין בעל המצר. ובאור כל הדינין האלו בפרקים אלו.

הלכות שבנים פרק א

א. אחד הקונה מחברו חצי שדהו, או שנים שקנו מאחד שדה, או שירשו, או שנתנה להן במתנה, או שהחזיקו בה מן ההפקר או נכסי גר: כללו שלדבר כל שיש ביניהם שתפות בקרקע, ובקש אחד מן השתפין לחלק ולטל חלקו לבדו אם יש באותה קרקע דין חלקה, כופה את שאר השתפין וחולקין עמו; ואם אין בה דין חלקה, אין אחד מהן יכול לכף את חברו לחלק. וכן הדין במטלטלין.

ב. במה דברים אמורים, בשאין אחד מהן מכיר את חלקו במקום שהן שתפין בו, אלא יד כלן משתמשת בכל המקום; אבל אם היה כל אחד מהן מכיר חלקו אף על פי שאין בה דין חלקה, כופה כל אחד מהן את חברו להבדיל בין חלקו וחלק חברו.

ג. אחד מן השתפין שאמר לחברו במקום שאין בו דין חלקה, או בדבר שאי אפשר שיחלק כגון שפחה או כלי, מכר לי חלקך בכך וכך, או קנה ממני חלקי בשער הזה הדין עמו, וכופין את הנתבע למכר לחברו או לקנות ממנו.

ד. אבל אם אין התובע רוצה לקנות, או לא ימצא במה יקנה אינו יכול לכף את חברו לקנות ממנו, אפלו בשער הזול: שהרי חברו יכול לומר לו אין רצוני שאקנה, אלא שאמכר.

ה. לפיכך שני אחין, אחד עני ואחד עשיר, שהניח להם אביהם מרחץ או בית הבד אם עשאן האב לשכר, השכר לאמצע כל זמן שירצו לעמד בשתפות; עשאן האב לעצמו אינו יכול לכף אחיו לשכר אותם, אלא משתמשין בהם כדרך שהשתמש אביהם. והרי העשיר אומר לעני קח לך זיתים, ובוא ועשה אותם בבית הבד, קנה לך עבדים, ויבואו וירחצו במרחץ. ואין העני כופה את העשיר לקנות חלקו; אלא אם כן אמר לו קנה ממני או מכר לי, והריני לוה וקונה, או מוכר לאחרים וקונה הדין עמו.

ו. אמר כל אחד מהן איני קונה, אלא הריני מוכר חלקי מוכרין אותה לאחרים. אמר כל אחד מהם איני מוכר, אלא כל אחד מהן רוצה שיקנה חלק חברו, או שאין אחד מהן רוצה לא לקנות חלק חברו ולא למכר חלקו אלא ישארו שתפין בגוף היאך הן עושין: אם היה המקום עשוי לשכר שוכרין אותו, וחולקין שכרו. ואם אינו עשוי לשכר אם חצר היא, שוכנין בה שנה שנה, שאי אפשר שישכנו שניהם כאחד, מפני הזק ראייה שהרי אין בה דין חלקה; ואין אדם עשוי לטרח כל שלושים יום לפנות מחצר לחצר, אלא משנה לשנה.

ז. ואם מרחץ היא, נכנסין לה שניהם תמיד בכל יום. וכן כל דבר שראוי להשתמש בו תמיד, ואינו עשוי לשכר, כגון מרחץ

או שפחה או ספר תורה אינו יכול לומר לו אתה יום ואני יום, שהרי אומר לו בכל יום אני רוצה להשתמש בזה.

ח. אחד השוכר מחברו מקצת חצר, או שדה שאין בה דין חלקה, או שנים ששכרו מקום אחד בשתפות כל אחד מהן יש לו לכף את חברו ולומר לו, או שכר ממני חלקי או השכר לי חלקך; ואם יש בה דין חלקה, חולקין.

ט. איזה הוא דין חלקה, כל שאלו יחלק לפי השתפין יגיע לפחות שבהם חלק ששם הכל קרוי עליו; אבל אם אין שם הכל נקרא על החלק, אין בה דין חלקה.

י. פיצד: כל חצר שאין בה ארבע אמות על ארבע אמות, אינה קרויה חצר; וכל שדה שאין בה כדי זריעת תשעת קבין, אינה קרויה שדה; וכל גנה שאין בה כדי זריעת חצי קב, אינה קרויה גנה; וכל פרדס שאין בו כדי זריעת שלשת קבין, אינו קרוי פרדס.

יא. לפיכך אין חולקין את החצר, עד שיהיה בה ארבע אמות לכל אחד ואחד מן השתפין; ולא את השדה, עד שיהיה בה בית תשעת קבין לכל אחד ואחד; ולא את הגנה, עד שיהיה בה בית חצי קב לכל אחד ואחד; ולא את הפרדס, עד שיהיה בו בית שלשת קבין לכל אחד ואחד.

יב. במה דברים אמורים, בארץ ישראל וכיוצא בה. אבל בבבל וכיוצא בה, אין חולקין את השדה, עד שיהיה בה כדי חרישת יום לזה וחרישת יום לזה; ולא את הפרדס, עד שיהיה בו ששה ושלשים אילנות לזה וששה ושלשים אילנות לזה כדי עבודת אדם אחד ביום אחד; ושדה שמשקין אותה בדלי, עד שיהיה בה כדי שימלא הפועל יום אחד לזה ויום אחד לזה.

יג. אין חולקין את הטרקלין, ולא את המורן, ולא את השוכך, ולא את בית הבד, ולא את המרחץ, ולא את הטלית, עד שיהיה בכל חלק מהן כדי לזה וכדי לזה. אם מרחץ חלקו, עד שיהיה בכל חלק כדי מרחץ; ואם שוכך, עד שיהיה כל חלק שוכך בפני עצמו; וכן בטלית ובשאר כל הדברים.

יד. אין בהן כדי לזה וכדי לזה, מעלין אותו בדמים, ויש לו לומר לחברו, או מכר לי או קנה ממני. אמר אחד מהן חלק זה אף על פי שאין החלקין שווים, ואני אטל את הפחות, וטל אתה את היתר אין שומעין לו, שהרי אומר לו אין רצוני לקח מתנה, אלא הואיל ואין בה דין חלקה בשווה, הרי אנו מעלין אותה בדמים.